

небезпечним як для неї самої, так і для дитини, і має тенденцію до хроніфікації. Діти, вигодувані депресивними матерями, сумні, мляві, малоактивні, розвиваються дуже повільно. Відомо, що 40 % таких дітей мають афективні порушення різного характеру. Саме тому лікування післяпологової депресії є профілактикою соціально небезпечних вчинків породіль і одночасно запобігає порушенням емоційного розвитку дитини. Своєчасна діагностика і терапія післяпологової депресії є важливою частиною адекватної медичної допомоги. Для запобігання негативним наслідкам депресії як для матері, так і для дитини важливо, щоб працівники закладів охорони здоров'я були інформовані про специфічні ознаки і симптоматику депресій, а також володіли методами діагностики відповідно до сучасних стандартів доказової медицини.

Список використаної літератури:

1. Прибытков А. А. Клинические особенности депрессивных расстройств невротического уровня в послеродовом периоде: Автореф. дисс. ... канд. мед. наук СПб., 2006. – 22 с.
2. Сорокина Т.Т. Роды и психика. Минск, 2003. - 46 с.
3. O'Hara M., & Swain A. Rates and risks of postpartum depression — meta analysis. *International Review of Psychiatry* (1996) 8, 3-14.

Науковий керівник: доцент С. М. Аврамченко

ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ В СІМ'Ї

Н. О. Даниленко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Жорстоке поводження з дитиною, насильство над нею може мати різні форми, та їх наслідком завжди є порушення фізичного та психічного розвитку дитини, різні соматичні захворювання, особистісні та емоційні порушення. Феномен насильства у свідомості людей ототожнюється, як правило, з агресивними діями, що включають використання фізичної сили. Проте, насильство, як різновид агресивної поведінки, може мати не лише фізичний, а й психологічний аспект.

Психологічне насильство присутнє у різних видах насильницької поведінки над дитиною (фізичне, сексуальне та економічне насильство), також воно може застосовуватись саме по собі. Та у будь-якому випадку його важко діагностувати, оскільки явні ознаки психологічної дії видно рідше. На сьогодні психологічне насильство настільки поширене, що жодна людина не виростає без того, щоб не зазнати на собі – прямо або побічно деякі з його проявів.

У науковій літературі проблему психологічного насильства над дітьми розглядали такі науковці як: К. Левченко [1], Н. Ю. Максимова [2], Н. М. Платонова [3], Ю. П. Платонов [3], О. О. Пчельнікова [4], Т. Я. Сафонова [5], Н. Синягіна [6].

Для психологічного насильства, за визначенням дослідників, характерним є: регулярні образи чи приниження дитини, висловлювання в її адрес погроз, демонстрація негативного ставлення, що призводить до виникнення емоційних чи поведінкових порушень. Відповідно до позиції Т. Я. Сафонові «Під емоційним (психологічним) насильством розуміється одноразовий або багаторазовий психічний вплив на дитину, вороже або байдуже ставлення, а також інша поведінка батьків та осіб, які їх замінюють, яка викликає у дитини порушення самооцінки, втрати віри в себе, ускладнює її розвиток і соціалізацію» [5, с. 40].

О. О. Пчельнікова наголошує: «При психологічному насильстві дитина відчуває недостатню увагу і любов, загрози і глузування, що призводить до втрати почуття

власної гідності і впевненості в собі. До дитини ставлять надмірні вимоги, що не відповідають її віку, які вона не в змозі виконати. При психологічному насильстві порушується довіра у дитини» [4, с. 4].

Навіть якщо діти, є лише свідками насильства, насправді вони його жертви. Адже, в такій ситуації дитина може відчувати напругу, тривогу, невпевненість, страх, відчуття безсилля, безвиході, провини, що не може не відбитися на її психологічному та особистісному розвитку.

Н. М. Платонова та Ю. П. Платонов [3, с. 47-48] дають таку класифікацію типів психологічного знущання над дитиною:

1. Ігнорування дитини: відбувається в тому випадку, якщо батько або мати не перебуває поруч з нею протягом тривалого часу – настільки тривалого, що дитина починає відчувати себе самотньою; дитина також відчуває себе ігнорованою, якщо батьки уникають зорового контакту під час розмови з нею або не звертаються до неї на ім'я.

2. Відмова в задоволенні потреб дитини: виражається у висміюванні дитини в присутності сторонніх; ігноруванні основних потреб та бажань дитини; відсутністю зорового та тактильного контакту.

3. Ізоляція дитини: перешкода спілкуванню дитини із друзями або однолітками; обмеження свободи пересування дитини.

4. Використання або розбещення дитини має місце тоді, коли дитину втягують у неприпустиму чи, навіть, незаконну діяльність. Зокрема, це може бути примус до брехні, злочинства або втягнення у проституцію.

5. Усна образа та приниження: включає висміювання, присоромлення, приниження дитини на систематичній основі.

6. Тероризування дитини: форма морального знущання, при якій батько або мати погрожує або залякує дитину, щоб примусити її підкоритись. Це може бути дія, яка поставить дитину в небезпечне або незручне становище, або ж дія, спрямована на те, щоб розлучити її з домашнім улюбленцем, улюбленою іграшкою й навіть рідним братом чи сестрою – до того часу, доки дитина не підкориться.

7. Нехтування дитиною: відсутність уваги до її освітніх потреб; ігнорування потреби дитини в лікуванні.

Н. Синягіна [6] до психологічного насильства відносить:

- відкрите неприйняття і постійну критику дитини, вербальні погрози на її адресу;
- образи і приниження гідності дитини;
- навмисну фізичну або соціальну ізоляцію дитини;
- пред'явлення до дитини вимог, що не відповідають її віку і можливостям;
- брехню та невиконання дорослими обіцянок;
- одноразовий або багаторазовий психічний вплив, що викликав у дитини психічну травму.

На правовій сторінці сайту Солом'янської держадміністрації наведені дані досліджень проведених на Заході України. На їх основі можна зробити висновок, що більшість дітей з бідних сімей страждають від асоціального ставлення з боку батьків та інституцій, які теоретично були створені саме для того щоб допомогати та всебічно підтримувати таких дітей. Реальність така, що вірогідність кривдження дітей є в усіх соціальних верствах та в усіх сім'ях на різних етапах розвитку. К. Левченко [1] зазначає, що відсоток дзвінків на гарячу лінію з приводу психологічного насильства у 2016 році перевищив відсоток скарг щодо фізичного насильства (50% проти 39%). Як при фізичному чи сексуальному, так і при психологічному насильстві завдається

велика шкода дитині. Діти перестають довіряти людям, через це коло спілкування звужується, вони стають замкненими і вороже налаштованими [2, с. 224].

Дитина, що живе у сім'ї, де психологічне насильство над нею є звичним явищем (або ж насильницька поведінка батьків відносно одне одного), відчуває постійний психологічний дискомфорт, для неї це справжня трагедія. Постійне відчуття страху та невпевненості призводить до різних форм агресивної поведінки: від занурення в себе та пасивності до насильницьких дій відносно слабших.

Стан який переживають скривджені діти стосується кожного громадянина суспільства. Діти – це майбутнє кожної держави. А тому фізичні та емоційні травми, які вони переживають, обкрадають суспільство та усіх його членів зокрема. Не завжди можна уникнути дитячих травм, але їхні мінімізація має стати важливою метою соціальної політики.

Список використаної літератури:

1. Левченко К. Тільки не мовчи. Домашнє насильство починається з «незначних дрібниць» [Електронний ресурс] / К. Левченко. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2017/06/9/224605/>.
2. Максимова Н. Ю. Сімейне консультування / Н. Ю. Максимова. – К.: Персонал, 2011. – 304 с.
3. Платонова Н. М. Насиліе в семье: Особенности психологической реабилитации. / Н. М. Платонова, Ю. П. Платонов. – СПб: Речь, 2004. – 154 с.
4. Пчельникова О. А. Психологическая помощь детям — жертвам насилия / О. А. Пчельникова. – Ижевск: Центр социальных и образовательных инициатив, 2012. – 48 с.
5. Сафонова Т. Я. Жестокое обращение с детьми. Помощь детям, пострадавшим от жестокого обращения и их родителям / Т. Я. Сафонова, Е. И. Цымбал. – М., 2001. – 270 с.
6. Синягина Н. Острые проблемы воспитания: поиски решения / Н. Синягина. – М: Арманов-центр, 2010. – 240 с.

Науковий керівник: доцент О. В. Педченко

КАЗКОТЕРАПІЯ ТА ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ

О. В. Дем'яненко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Казки є одним з найпоширеніших видів оповідальної народної творчості. Це фольклорний розповідний твір про вигадані, а часто й фантастичні події. За своїм змістом і поетикою казки подібні до сказань, легенд і баладних пісень. Термін «казка» походить від слова казати (казки розказуються). За часом виникнення казки належать до найдавніших форм народної творчості. Вони дуже популярні серед усіх народів світу й відзначаються захоплюючим сюжетом [6].

Українські народні казки - популярний фольклорний жанр (фольклор - «народна мудрість»). В народних казках передається з покоління в покоління мудрість народу, усе, що є вартим уваги нащадків, життєвий досвід, мрії народу, його почуття [2]. Одні казки виділяються своєрідним складом дійових осіб, другі - фантастичністю сюжету, треті - соціально-побутовими конфліктами. Тому казку поділяють на три жанрових різновиди: казки про тварин (птахів, рослин, комах); чарівні (їх іноді називають героїчні чи фантастичні); суспільно-побутові (реалістичні, новелістичні).

Казка фіксує національні традиції. Мотиви, теми, образи, мова казок як невід'ємної складової частини усної народної творчості представляють самостійний світ, особливий для кожного народу, що впродовж історії розвивався у певних суспільно-економічних умовах [6].